

SLOVENSKO NARODNO

GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

GLEDALIŠKI LIST

DRAMA

1950—1951

5

Jubilej Bojana Pečka

**IVAN CANKAR
POHUŠANJE
V DOLINI ŠENTFLORJANSKI**

Proslava 40-letnice umetniškega delovanja B. Pečka
dne 17. decembra 1950

Ivan Cankar:

Pohujšanje v dolini šentflorjanski

Farsa v treh aktih

Scenograf: inž. arh. Viktor Molka

Režiser: Slavko Jan

Krištof Kobar, imenovan Peter, umetnik in razbojnik	Stane Sever
Jacinta, popotnica, družica njegova	Vladoša Simčičeva
Zupan	Janez Cesar
Zupanja	Polonca Juvanova
Dacar	Milan Skrbinšek
Dacarka	Elvira Kraljeva
Ekspeditorica	Vida Juvanova
Učitelj Sviligoj	Lojze Potokar
Notar	Maks Furijan
Štacunar	Pavle Kovič
Štacunarka	Mila Kačičeva
Cerkovnik	Fran Lipah
Debeli človek	Jože Zupan
Popotnik	Andrej Kurent
Zlodej	BOJAN PEČEK
Prvi gost	Stane Potokar
Drugi gost	Milan Brezigar
Tretji gost	Nace Šimončič
Četrty gost	Aleksander Valič
Peti gost	Dušan Škedl
Šesti gost	Tina Leonova
Sedmi gost	Ivanka Mežanova

4 strežniki

Vrši se farsa v dolini šentflorjanski okrog l. 1900

Ples Jacinte naštudirala Pia Mlakarjeva. Violino igra Uroš Prevoršek

Kostume po načrtih Mije Jarčeve izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom Cvete Galetove in Jožeta Novaka

Inspicijent: Marjan Benedičič — Odrski mojster: Anton Podgorelec —
Razsvetljava: Vili Lavrenčič — Lasuljar: Ante Cecič

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1950-51

DRAMA

Štev. 5

Bojan Peček

ŠTIRIDESET LET napornega, vsestranskega in uspešnega igralskega dela Bojana Pečka je za nami. Ni je zvrsti igralske umetnosti, ki bi se ji naš jubilar ne bil oddolžil, čeprav je večidel skrbel za smeh v komediji in satiri. Zato si je tudi izbral za svoj jubilej eno izmed najčudovitejših figur slovenske komedije: zlodeja iz Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, vlogo, ki pomeni enega izmed najlepših viškov Pečkove igralske umetnosti. Peček šteje med tiste slovenske igralce, ki uživajo ves čas svojega dela najširšo popularnost, kar je za igralca zelo veliko priznanje.

K njegovemu štiridesetletnemu umetniškemu jubileju mu čestita

UPRAVA SNG

in

RAVNATELJSTVO DRAME

K 40-LETNEMU JUBILEJU BOJANA PEČKA

Ni nam mogoče drugače začeti kot z občudovanjem in nato šele s čestitkami in najboljšimi željami za bodočnost.

Občudovati moramo vztrajno, disciplinirano, požrtvovalno in vdano službo Bojana Pečka v hramu Talije, službo, ki je bila za časa njegovih prvih gledaliških let zvezana z vse drugačnimi težavami kot si jih predstavlja današnji mladi svet. Današnji mladi igralec ima strokovno šolanje in pride na skušnjo v vešče roke izkušenega režiserja, ki mu samo pomaga in neguje, kar je vzbrstelo v topli gredi igralske šole. Današnji mladi igralec ima — vsaj v tem pogledu — mnogo bolj lahko pot, da najde samega sebe na odru in v njegovi okolici, to se pravi, da postane igralec, zares igralec in ne samo član gledališča. Takratni igralec je rasel sam iz sebe, se sam oblikoval po gledanih vzorih in bil sam sebi prepuščen. Koliko navdušenih začetnikov je na tej poti omagalo. Kdor pa je izdržal začetniško Kalvarijo, je zmagal in ostal gledališču zvest!

Začetniška pot B. Pečka in njegovih vrstnikov je bila tak skupen dvoboj z Molohom - teatrom, krčevit, samozatajevalen, toda verujoč boj za svojo igralsko, umetniško osebnost, ki se je za vsako ceno morala uveljaviti, naj stane kar hoče.

Ginljivo je gledati, kako se mlado drevje v gošči obupno poranja, da bi se dorastlo do sonca, se ogrelo in se povzpelo do

zorjenja. Dorastli bori in hrasti jim v kronah šelestijo: Le navzgor, navzgor, tudi mi smo hodili isto pot kot jo hodite zdaj vi. Navzgor! Kvišku!

Tako govori star, preizkušen igralec našemu igralškemu narščaju.

Naš jubilant B. Peček lahko tako govori, saj govore za njega vsa njegova prošlost, bogato umetniško delo in predragocene gledališke izkušnje, ki jih ne boš dobil v nobeni šoli. Če v kakem poklicu velja, da je šele delovanje in uspeh v življenju pravi dokaz sposobnosti, potem velja to merilo za igralca vsaj desetkrat bolj kot drugod. Današnji začetnik ali mlajši igralec skorajda že po par letih igranja lahko ugotovi — če je pravičen in odkrit napram samemu sebi — kam ga bo vodila pot njegovega igrilstva, kakšen cilj in kakšno vlogo lahko doseže, za razliko z vlogami, katere bi rad dosegel in o katerih je nekoč sanjal. Zakaj gledališki Moloh je neizprosna in brezobzirna: brez usmiljenja premetava in zamenjava igralce, njihove vloge, porast in propast posameznega, še tako uglednega gledališkega človeka. Vse to bodi omenjeno mladim igralcem zgolj kot dobronamerna vzpodbuda in nič drugega.

Doba začetništva našega slavljenca pa je bila za mladega igralca vse drugačna. Vprašajte njega samega in njegove vrstnike, (živi jih še prav malo!) kaj je bilo takratno malomeščansko gledališče in njegovi gospodarji, t. j. ljubljanska jara gospoda. Naše gledališče v stari Avstriji in deloma tudi v predaprilski Jugoslaviji je smatrala ta gospoda za večerno zabavišče leno-sitim, zdolgočasnim »purgarjem« in tako so z našim prvim kulturnim zavodom tudi ravnali, gledali nanj gospodovalno - pomilovaje in mu rezali tak kruh kot mačeha siroti Jerici.

Ivan Cankar je prvi dobil spomenik v naši Drami. Če bi imeli več dramskih gledališč, bi se morala naša sedanja Drama imenovati »Cankarjevo gledališče«. In to ne samo zato, ker so pesnika v njem največkrat in z največjim uspehom igrali, temveč predvsem zato, ker je naša jara gospoda s Cankarjem prav natančno tako ravnala kot z gledališko umetnostjo in njenimi služabniki. Toda Ivan Cankar je zmagal in zmagalo je naše gledališče.

Ko je B. Peček l. 1907 v takratnem Deželnem gledališču (sedanja Opera) prvič nastopil, so bile slovenske predstave vsak drugi dan, sezona pa je trajala od 1. oktobra do zadnjega marca. Po sezoni so kake štiri mesece Talijini služabniki romali širom Slovenije s trebuhom za kruhom, se pravi, gostovali so na lastno pest po slovenskih mestih; začeli so v Mariboru, kjer jim niso pustili niti slovenskih lepakov nalepiti, nesli so slovensko besedo v koroška,

štajerska mesta in trge, igrali so v Gorici, Istri, Trstu in Opatiji. Bili so včasih tako pičli obiski, da so komaj poravnali stroške in odpotovali brez večje nezgode. Toda bili so prvi pionirji, ki so budili vero v Slovenijo po obmejnih krajih, v času, ko se narodna zavest naše jare gospode ni povzpela delj kot do množičnih krokarjev na Ciril-Methodovih veselicah.

Pečkovi učitelji so bili: Avgusta Danilova, ki smo jo še pred kratkim občudovali v prvem slovenskem filmu »Na svoji zemlji« in ki igra — kot edini primer v zgodovini slovenskega igrilstva — staro mater v »Domu donne Bernarde« z občudovanja vredno svežostjo. Izgovor in vokalizacijo ga je učil najboljši govornik tistega časa, nepozabni prvi javni recitator Župančiča in Cankarja, pisatelj in dramatik E. Kristan, poznejši dolgoletni konzul v Ameriki. Največ pa se ima naš slavljenec zahvaliti Hinku Nučiču, sedanjemu režiserju in nestorju zagrebških igralcev. Nučič je bil takrat duševni vodja gledališkega naraščaja v Ljubljani, njegove zasluge so na tem polju spoštovanja vredne. Prav tako ga je učila prvakinja slovenskih tragedk Zofija Borštnikova, ki je učila mlade začetnike v stari realistični, naravno občuteni igri tako, kot jo je učil njen soprog Ing. Borštnik.

Jasno je, da so takratni slovenski, hrvaški in srbski igralci hodili pridno na Dunaj, ki je bil takrat ne samo prestolnica Avstrije temveč prvo umetniško mesto Srednje Evrope. Ko smo zadnjič (l. 1949) gostovali v Beogradu, nam je v družbi na Avali nestor srbskih igralcev Dobrica Miljutinović pripovedoval, kako pogosto je hodil na Dunaj in natančno nam je opisoval vse slavne nemške in dunajske igralce, ki jih je s spoštovanjem občudoval. Tudi Peček je predsedel marsikateri večer v dunajskih gledališčih, ki so bila takrat na najvišji evropski višini, zakaj Berlin je imel pravo nemško, Pariz tipično francosko gledališče, Dunaj pa je bil sicer nemški, toda mednarodni umetniški center. V Trst se je hodil učiti in če je prišla gostovat kaka francoska ali italijanska gledališka družina, je Peček pohitel v Trst in tam občudoval svetovne prvake kot so: Zaccanij, El. Düse, E. Caruso, Sarah Bernhardt in drugi.

Razmere v takratnem gledališču in tudi osebni umetniški nagibi so ga zanesli v opereto in opero, pri katerih je sodeloval polnih deset let. Vsem starejšim obiskovalcem je še v živem spominu, saj je bila takratna opereta brez Pečka skoraj nemogoča. Bil je vreden naslednik nepozabnega operetnega komika Čeha Frante Bohušlava, dasi je Peček povsem drug tip komika. Zgodovinar I. Vrhovnik ga v svoji knjigi »Trnovska župnija« imenuje »steber

»Zlodej« — B. Peček

slovenske operete«. Ko je l. 1932 obhajal 25-letni umetniški jubilej, je znana dunajska gledališka revija »Die Bühne« prinesla njegovo sliko in ga imenovala »jugoslovanski Girardi« (najbolj popularni avstrijski operetni komik). Istotako je ob tej priliki priobčila italijanska revija »Comoedia« (Milan) sliko njegovega edinstvenega »Zlodeja«.

Če prištejemo k tem 40 letom še tri leta njegovega delovanja v Osijeku, dobimo polnih 43 let gledališkega dela. V teh letih ni odpovedal niti ene predstave.

Nas danes najbolj zanima Peček kot dramski igralec. Lahko trdimo, da ima vse vrline in kar nič napak stare gledališke šole.

Je predvsem karakterni igralec, diskretno-groteskni komik in nadomestljiv predstavnik samostojnih, čudaških in zagonetnih tipov. Zagonetnih tipov, pravimo. Kdo bi v njih spoznal operetnega komika, elegana, plesalca in pevca iz »Čardaške kneginje«, »M. Nitcuhe«, »Grofa Luksemburškega« itd. To je bila gledališka epoha zase. Peček pa je postal dramski umetnik, v vsaki vlogi iznajdljiv, pristen in zares teaterski. V tem nima tekmeča. Peček je komediant v najboljšem pomenu tega naziva, stoođstotna gledališka kri, poln vdanosti in predanosti svojemu poklicu.

V Golievi mladinski igri »Petrčkove poslednje sanje« je igral čarodeja Grčo. S kakšno očetovsko patronanco je vodil siroto po kraljestvu bajk! V Ibsenovi »Heddi Gabler« je igral soproga Heddinega. Kakšno profesorsko neogljenče, kako komičen, kako copatarski soprog je to bil! Nepozaben nam je ostal njegov vzklík: »Otroka bom imel!« v Molnarjevem »Liliomu«. Klasičen je njegov »Priljudni komisar« (Courteline) itd.

Ko je prišel Peček h gledališču, je bila krstna predstava »Pohujšanja«. »Cankar se je udeleževal skušenj v gledališču. Ždel je mirno v parterju in sledil igri. Tu in tam si je segel nervozno v lase, čeprav ni bilo kaj popravljati v njegovi razmršeni frizuri. Po vsakem dejanju je hitel na hodnik, kjer sta se z režiserjem dolgo razgovarjala«, tako nam pripoveduje naš slavljenec. Jacinta je bila — kot znano — nepozabna Čehinja Kreisova, župan A. Verovšek, zlodej Hrvat Dragutinović itd. Po premieri je igra romala v arhiv. Šele v Jugoslaviji je prišlo »Pohujšanje« spet na oder in Peček, ki je na krstni predstavi igral vlogo »gosta«, je sedaj igral že »zlodeja«, svojo edinstveno in najljubšo vlogo. V tej vlogi je postavil tako popularen lik, da sta ga naša pokojna umetnika — slikarja Iv. Vavpotič in N. Pirnat slikala. Od takrat je »zlodej« njegova najboljša vloga. Gostoval je v njej v Zagrebu dvakrat in v Beogradu enkrat.

V tej igri, v kateri je prvič nastopil l. 1907, slavi naš slavljenec sedaj svoj 40-letni umetniški jubilej. Oder je tako njegov, da ga kljub visokemu jubileju ne bo izpustil iz svojega objema, Peček pa tako z odrom zraščén, da ne bo mogel živeti brez njega.

Končno pa tudi tovariši ne pusté tega 60-letnega mladeniča iz svoje srede, temveč mu k častitljivemu jubileju kličejo:

»Ostani še dolgo let v naši Drami!«

Fr. L.

SEZNAM VLOG, KI JIH JE B. PEČEK ODIGRAL, ODPEL IN ODPLESAL V DRAMI IN OPERETI

V vsaki sezoni objavljamo najprej vloge v drami in nato one iz operete oziroma opere.

Z zvezdico so označene vse nove vloge v ponovljenih delih.

SEZONA 1907—08

Avtor:	Delo:	Vloga:
Begović	Gospa Walewska	Napoleonov tajnik
Verne-d'Ennery	Na pustem otoku	Dick
Medved	Za pravdo in srce	Kmet Končan
Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost, Popotnik*
Meško	Na smrt obsojeni	Učitelj-Schreiber
Schwayer	Red iz npravnosti	Profesor Klotz
Görner	Pepelka	Baron Kozamurinski
Verne-d'Ennery	Pot okoli sveta v 80 dneh	Drugi čuvaj na paciifični železnici

Hervé	Mamzelle Nitouche	Častnik Robert

SEZONA 1908—09

Avtor:	Delo:	Vloga:
Raimund	Zapravljivec	Gospod Krasen
Barrett	V znamenju križa	Metellus
Raupach	Mlinar in njegova hči	Prvi mlinarski hlapec
Finžgar	Divji lovec	Kmet Gaber, Lisjakov Gašper
Drachmann	Enkrat je bil ...	Mladenič
Bolten-Baeckers	Trnjulčica	Vojak Grega
Dumas-Mägerle	Grof Monte Christo	Krčmar
Jurčič-Govekar	Deseti brat	Učitelj Zmuzne
(pon.) Görner	Pepelka	Baron Kozamurinski
Govekar	Legijonarji	Mihec Orožen
Schönthan	Ugrabljene Sabinke	Šolski sluga
Hawel	Tujci	Kmet Končina
Westerlein	Jožef in njegovi bratje	Levi
Schiller	Viljem Tell	Lovec Verni, Vojak Frissart
Wallace-Faster	Ben Hur	Flavius
Bisson	Dobri sodnik	Tourillard

Lecocq	Giroflé-Giroflà	Admiral Metamoros
Suppé	Donna Juanita	Poveljnik Francozov

* Vlogo popotnika v Cankarjevem »Pohujšanju« je igral na turneji spomladi 1908 — glej Gled. list 1950—51, str. 106.

SEZONA 1909—10

Avtor:	Delo:	Vloga:
Milčinski	Brat Sokol	Miroslav Ričet ²
Michaelis	Revolucijska svatba	Du Bartas
Nestroy	Utopljenca	Služabnik Janez
Flers-Caillavet	Ljubezen bdi	Chauffeur
Echégaray	Galeotto	Genaro
Novak	Strup	Kaplan Slavko Kalan
Gavault-Charvey	Gdč. Josette, moja žena	Prvi natakar
Šubert	Zetev	Posestnikov sin
Kraatz-Neal	Olimpijske igre	Albin Kociper (predsednik gled. društva »Talija«)
Schiller	Kovarstvo in ljubezen	Predsednikov strežaj
Čehov	Striček Vanja	Delavec
Engel-Horst	Pereant možje!	Postrešček
(pon.) Jurčič-Govekar	Deseti brat	Peharček,* Zdravnik Vencelj*
Berk	Poredni paž	Čuvaj
Jurčič-Govekar	Rokovnjači	Sodnik Gavrič, Kofendež
Kristan	Kato Vrankovič	Redarstveni uradnik
Bethge-Truhn	V božični noči	Sluga Fric
Jelenc	Erazem Predjamski	Grof Stegberg
Maugham	Jack Straw	Rev. Lewis Abbott, Charles
Schiller	Razbojniki	Grimm
Raeder	Robert in Beltram	Sluga Jakob
Bataille	Gola ženska	Kritik Verselle
Shakespeare	Julij Cezar	Zarotnik Trebonius, Tribun Flavius, Drugi meščan
Walther-Stein	Gospodje sinovi	Mesarski pomočnik
Bracco	Izgublenci	Odvetnik Bartoletti
Buchbinder	On in njegova sestra	Igralec Kumarca, Kadilnik
Spicar	Miklova Zala	Zupnik od Sv. Jakoba
Govekar	Martin Krpan	Interfat
	* * *	
Fall	Dolarska princesa	Sluga James
D'Albert	Nižava	Zupnik
Eyssler	Umetniška kri	Gledališki vratar
Jarno	Logarjeva Krista	Benda
Fall	Ločena žena	Grof Kolonitzki, Grof Sternfeld
Lehar	Piskrovezec	Sodni prisednik pl. Stackenberg

² Vlogo Miroslava Ričeta v Milčinskega »Bratu Sokolu« je igral 30. avgusta 1909 ob javni produkciji gojencev »Dramatične šole« pod vodstvom režiserja Hinka Nučiča.

SEZONA 1910—11

Avtor:	Delo:	Vloga:
Medved	Kacijanar	Zay
Kadelburg	V civilu	pl. Ruthenstein
Lengyel	Tajfun	Georges Pontac
Bisson	Neznanka	Natakar Viktor
Birinski	Moloh	dr. Spielmann
Thoma	Lokalna železnica	Ranocelnik Trdina
(pon.) Raupach	Mlinar in njegova hči	Duhovnik ^a
Sudermann	Fric	Oskrbnik Štefan
Hennequin-Veber	Zakonske metode	Péchet
(pon.) Engel-Horst	Svet brez moških	Postrešček
Vojnović	Ekvinokij	Prvi mladenič
Leblanc-Croisset	Tat vseh tatov	Tretji Charolaisov sin
Ibsen	Stebri družbe	Trgovec Altstedt
Bataille	Vstajenje	Polkovnik,
		Pomožni zdravnik
(pon.) Bolten-Baeckers	Trnjulčica	Vojak Grega
Engel-Horst	Mišnica	Iskroslav Muha
Niccodemi	Zavetje	Lucien
Hawel	Mati Skrb	Robert
Schiller	Marija Stuart	Grof Believe
Herczeg	Na dolovskem gradu	Odvetnik
Hauptmann	Voznik Henschel	Fabig
Blumenthal-Kadelburg	Pri belem konjičku	Natakar Peter
Vojnović	Psyche	Baron Oberthal
Govekar	Šarivari	Natakar Jan
Ogrinec	V Ljubljano jo dajmo!	Svat
Kristan	Samosvoj	Kmet Ločnik,
		Oskrbnik Ažbot
		Krčmar Pačivec
Nestroy	Lumpacij vagabund	
	* * *	
Lehar	Knežna	Razbojnik Kolcida
Lehar	Grof Luksemburški	Menager »Grand hotela«
Kalman	Jesenski manevri	Huzar Fekete
(pon.) Fall	Ločena žena	Sodni prisednik

SEZONA 1911—12

Avtor:	Delo:	Vloga:
Hugo	Ruy Blas	Marquis de Santa Cruz
Schönherr	Zemlja	Zdravnik
Nestroy	Talisman	Sluga Jurče
Carro	Orjaška igrača	Jarnik
Okonkowski	Sramežljiva Suzana	Policijski komisar
Strauss	Zlata skleda	dr. Ballot
Burnett	Mali lord	Sluga Thomas
Lavedan	Kralj (Sire)	Zarotnik Kislica
		Abbé Remus ^a
Spicar	Kralj Matjaž	Vrban
Thoma	Morala	Komerc. svetnik Bolland

Horst	Nebesa na zemlji	Hlapec Janez, dr. Vesel ⁴
Pesek	Slepa ljubezen	Zdravnik
Sardou	Fedora	Juvelir Čilev
Jelenc	Vaška romantika	Kmet Jesenko
Christmas	Milijonar	Profesor Slihm
Shakespeare	Vesele žene windsorske	Plemič Abraham Drobnič
Finžgar	Naša kri	Kmet Luka Kos
Sophokles	Antigona	Prvi starec
Engel-Horst	Vražji Rudi	Natakar Franc
Morré	Revček Andrejček	Gospod Zvitorog, Občinski revež
Ibsen	Zveza mladine	Ringdal
Berr-Guillemant	Milijon	Trgovec van Huyspott
Echégaray	Blaznik ali svetnik	Strežnik Benito
(pon.) Nestroy	Lumpacij vagabund	Krčmar Pačivec, Vetrnik*
Hoffe	Mala harfenistka	Franc Pepo
Kristan	Tovarna	Oglar
(pon.) Jurčič-Govekar	Rokovnjači	Janez Rak*
Tolstoj	Zivi mrtvec	Glasbenik, Pjetuškov
	* * *	
Weis	Revizor	Ljapkin-Tjapkin
Millöcker	Dijak prosjak	pl. Wangenheim

SEZONA 1912—13

Avtor:	Delo:	Vloga:
Calderon	Sodnih zalamejski	Don Mendo
Magnussen-Sarauw	Veliki mrtvec	Državni svetnik
Courteline	Boubouroche	Natakar
Skowronek	Štev. 17	Obmejni stražnik
Molnar	Vrag	Prvi gospod
Hauptmann	Hanice pot v nebesa	Vaški krojač
Drégely	Če frak dobro pristoja	Adolf Kürschner
Oswald-Phillip	Baskervilski pes	Barrymore
Drinkler	Pogumni krojaček	Komorni sluga Bučman
Shakespeare	Komedija zmešnjav	Ščip
Busnach-Gastineau	Ubijač	Natakar Adolf
(pon.) Görner	Pepelka	Baron Montecote- cuculorum*
Thiede	Zimska pravljica	Gozdni mož
Obložki (J. Abram)	Rošlin in Verjanko	Logar Luka
Birinski	Vrtoglavci	Revolucionar Toma
(pon.) Schwayer	Red iz npravnosti	Profesor Klotz
Jacoby	Greh iz mladosti	Jurij Maczarski
Cankar	Kralj na Betajnovi	Krnc

^{3 4} Vlogo Abbéja Remusa v Lavedanovem »Kralju« in vlogo dr. Vesela v Horstovih »Nebesih na zemlji« je igral na gostovanju v Gorici, oz. v veliki dvorani »Narodnega Doma« — glej »Soča« 11. aprila 1912 oz. »Slovenec« 2. maja 1912.

Schönthan-Kadelburg	Gospod senator	Oskar Andersen, Senator Andersen
(pon.) Buchbinder Sudermann	On in njegova sestra Tiha sreča	dr. Krč* Dangel ⁵

SEZONA 1913—14

Avtor:	Delo:	Vloga:
Zumpe-Krieg	Navihanci	Rado Kremenščak
Czinner	Maska satana	Sluga
Štolba	Na letovišču	Gostilničar Devetak
Buchbinder	Tretji eskadron	Korporal Schwart
Stroupežnický	Naši bahači	Zupan Dobovec
(pon.) Horst	Nebesa na zemlji	dr. Vesel
(pon.) Jurčič-Govekar	Deseti brat	Graščak Piškav*
Laufs-Jacoby	Velika repatica	Svetnik Trpotec
Wied	Stari paviljon	Oskrbnik Clausen
Blumenthal-Kadelburg	Čez leto dni	Asesor Podgornik
Praga	Aleluja	Germigani
(pon.) Govekar	Legionarji	Tonče Gričar*
Neal-Ferner	Neyzdramljivi Izidor	Hotelski ravnatelj Smrdelj
Niccodemi	Perjanica	Charles Latrille

DANILOVO »MALO GLEDALIŠČE«

(Otvoritev 25. februarja 1915)

Avtor:	Delo:	Vloga:
Stern-Grünbaum	Vojna idila	Žid Elhanan Leiser
Arnold-Bach	Španska muha	Anton Tidemayer
Laube-Govekar	Žena polkovnika	Notar dr. Mrak
Hörner	Maks v škripcih	Slikar Fric Rožnikar
Neidhart	Favoritka	Knez
Lang-Kobal	V vojno mora	Jure Zaplotnik
Danilo	Rdeča maska	Hišni gospodar
Curjel	Hipnoza	Profesor Veilchen
Bilhaud-Hennequin	Ha! Moja žena!	Lavirette

»Slovenec« (16. septembra 1915) je objavil sledečo vest: »Na hrvaškem gledališču v Osijeku so angažirani bivši člani »Malega gledališča« v Ljubljani gg. Grom in Peček ter gospa Herta Grom Hart.«

»HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE« V OSIJEKU

(Sezone 1915—18)

Peček je bil član osiješkega gledališča v vseh vojnih sezonah 1915—18. Nekaj skopih podatkov o delu v prvi sezoni 1915—16 smo našli v njegovi zbirki kritik in poročil v tamkajšnjih časopisih »Hrvatska obrana, Hrvatska, Die Drau in Slavonische Presse«.

⁵ Vlogo Dangla v Sudermannovi »Tihni sreči« je igral na gostovanju v Gorici — glej »Soča« 8. aprila 1913.

Po teh poročilih je Peček sodeloval v sezoni 1915—16 vsaj v naslednjih delih (naslove objavljamo neprevedene) — Feld: U službi domovine (poručnik Gundelbach), Engel-Horst: Svijet bez muškaraca (dr. Mimić), Carmond-Grange: Papà Martin (Armand), Bisson: Neznanka (Raymond), Molnar: Djavo (Pavel), Balasz: Naša žena (von Ferkey), Földes: Gospoda činovnici (?), Delavigne: Ljudevit XI. (?), Derenčin: Slijepčeva žena (?), Balucki: Klub neženja (?), Ivaković: Proslava saveza pjevačkih društava (?), Molière: Umišljeni bolesnik (?), ter v operetah — Lehar: Napokon sami (grof Max), Eyssler: Ženožder (baron Danninger), O. Strauss: Put oko ljubavi (?), Fall: Dolarska princesa (?).

Za sezoni 1916—17 in 1917—18 nimamo nobenih podatkov razen beležk v časopisih »Hrvatski dnevnik« in »Bosnische Post«, ki ob gostovanju v Sarajevu l. 1918 omenjata njegov nastop v Fallovi opereti »Stambulska roža« (Fridolin).

* * *

Podatkov o nastopih in vlogah Bojana Pečka v prvih letih njegovega zorenja pa vse do konca prve svetovne vojne ni mogoče natančno ugotoviti. Zato v dopolnilo samo nekaj odlomkov iz časopisnih kritik, ki osvetljujejo igralske kvalitete Bojana Pečka v tistih letih.

Nastop mladega gojenca Dramatične šole, ki se je pričela 1. avgusta 1909 pod vodstvom režiserja H. Nučića, je kritika pozdravila s izrazi toplih simpatij in priznanja. Peček je takrat deklamiral Aškerčevo »Ilirsko tragedijo« in igral Miroslava Ričeta v Milčinskega šaloigri »Brat Sokol«:

»Marljiv in talentiran igralec je to, ki utegne postati še prav porabna moč za naše gledališče« (SN — avg. 1909).

Deklamacija g. Pečka je bila prav dobra, s čutnim predavanjem in pravilno dikcijo.« In potem še: »Pohvalno pa moramo omeniti gospoda Pečka, ki je pokazal res dramatiški talent, ki se bo ob vztrajnosti razvil v spretnega igralca« (Slovenec — avg. 1909).

Enako pohvalno se je izrekla o njem tudi Laibacherica.

Tako se je začela Pečkova umetniška pot. Kritika ga zvesto spremlja in je mlademu, prizadevnemu in — kar kritika neprestrašno ponavlja — talentiranemu igralcu večidel naklonjena. Vseskozi občuduje in priznava njegovo osvajalno moč nad občinstvom, smisel za čisto komičnost, eleganco in lahkotnost ter »grotesknost njegovih karikatur« (SN v decembru 1912), izredno sposobnost za oblikovanje tipov in originalov in ne najmanj njegovo discipliniranost, vestnost in marljivost pri umetniškem delu.

Veliko pozornost pa začne vzbujati Peček med prvo svetovno vojno v Danilovem Malem gledališču (sedanji Šentjakovski oder). Tja so se namreč preselili oni igralci, ki jih vojna vihra ni potegnila s seboj. Ob veseloigri »Vojna idila« je kritik zapisal: »Najboljši med igralci je bil pač g. Peček, kateri je pokazal lep talent za karakterne, vofenherziger Notar. Sein wohlbedachtes, gemessenes und folgerichtig durchgeführtes Spiel überzeugte. Es ist erfreulich zu sehen, wie Herrn Pečeks schauspielerische Befähigung wächst.«

V jeseni 1915 je Peček odšel v Osijek. Tam ga je kritika hkrati z Rogozom uvrstila med najbolj talentirane mlade igralce. Peček je tu uspel v novem igralskem tipu — ljubimcu: »G. Peček očito napreduje. Ako bude ovako nastavio, dobit ćemo u njemu što davno tražimo: mladljahna ljubavnika i dara i ambicije.« Uspel je tudi kot komik in kritika piše, da so se »I kulise smijale«.

Peček je tako postal popularen že na Hrvaškem. Ob njegovem enomesečnem gostovanju v Sarajevu l. 1918 je »Hrvatski dnevnik« zapisal sledeče: »Elegantna pojava, gluma vesela, nikad pretjerana niti banalna. Gosp. Peček je rekbi postao ljubimac publike, a osobito naše vesele mladosti, koja ga iz partera burno pozdravlja«.

Vrnil se je domov s tistimi sijajnimi talenti, ki smo jih vseskozi občudovali in jih priznavamo še danes.

SEZONA 1918—19

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Finžgar	Divji lovec	Lisjakov Gašper
Zapolska	Morala gospe Dulske	Zbyszko
Jirasek	Laterna	Dvorjanik
Nušić	Svet	Stojan
Shakespeare	Hamlet	Horatio
Molière	Namišljeni bolnik	Diaforius
Alešovec	Nemški ne znajo	Grilec
(pon.) Jurčić-Govekar	Deseti brat	Graččak Piškav
Špicar	Pogumni Tonček	Povodnjak
(pon.) Cankar	Kralj na Betajnovi	Bernot*
(pon.) Sudermann	Tihja sreča	Šolski nadzornik*
Perzynski	Lahkomiselna sestra	Olševski
Vojnović	Smrt majke Jugovića	Prvi glasnik
Cankar	Jakob Ruda	Peter Broš
Jurčić	Tugomer	Gripo
Šamberk	»... ulica št. 15«	Bankir Trnek
	* * *	
Planquette	Cornevilski zvonovi	Sodnik v Cornevillu
Piskaček	Slovaška princesa	Baron Florian
Weinberger	Ugrabljena Evelina	Baron Sieben
Offenbach	Madame Favart	Gospod Favart

SEZONA 1919—20

Avtor:	Delo:	Vloga:
Guitry	Nočni čuvaj	Slikar Jean
Shakespeare	Beneški trgovec	Bassanio
(pon.) Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zlodej*
Lavedan	Dvoboj	Zdravnik Morey
Arcibašev	Ljubosumje	Knez Darbeljani
	* * *	
(pon.) Millöcker	Dijak prosjak	pl. Wangenheim
Offenbach	Lepa Helena	Agamemnon
J. Strauss	Netopir	dr. Falke
Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel

SEZONA 1920—21

Avtor:	Delo:	Vloga:
Cankar	Za narodov blagor	Kadivec
(pon.) Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zlodej
Shakespeare	Sen kresne noči	Trlica
Hauptmann	Bobrov kožuh	pl. Werhahn
Strindberg	Smrtni ples II.	Allan
Molnar	Bajka o volku	dr. Kelemen
Galsworthy	Borba	William Scantlebury
Shaw	Androklos in lev	Stotnik
Hauptmann	Elga	Dimitrij

SEZONA 1921—22

Avtor:	Delo:	Vloga:
Kosor	Požar strasti	Mirko
(pon.) Shakespeare	Komedija zmešnjav	Ščip
Gogolj	Revizor	Poštar
(pon.) Galsworthy	Borba	William Scantlebury
Kvapil	Princesa Pampeliška	Primatorjev sin
Hauptmann	Roza Berndt	Krištof Flamm
(pon.) Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zlodej
Golia	Petrčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
Andrejev	Prekрасne Sabinke	Ank Marcij
(pon.) Schiller	Marija Stuart	Grof Aubespın*
(pon.) Molière	Namišljeni bolnik	Diaforius
Tavčar-Borštnik	Otok in struga	Ritmojster Egon
Molnar	Lilium	Lilium
Nušić	Semberijski knez	Semberijski knez

SEZONA 1922—23

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Molnar	Lilium	Lilium
(pon.) Molière	Namišljeni bolnik	Diaforius
(pon.) Gogolj	Revizor	Poštar
Cankar	Hlapci	Nadučitelj
Čapek	R. U. R.	Ing. Fabry
Cankar	Romantične duše	Profesor Mak
(pon.) L. N. Tolstoj	Zivi mrtvec	Odvetnik Petrušin*
Ibsen	Hedda Gabler	Jörgen Tesman
Dostojevski-Putjata	Idiot	Ivolgin
(pon.) Cankar	Kralj na Betajnovi	Bernot
(pon.) Golia	Petrčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
Maeterlinck	Čudež sv. Antona	Gustav
Büchner	Vojček	Stotnik
Sardou	Madame Sans Gêne	Grof Neipperg
Schönthan	Ugrabljene Sabinke	dr. Novak*

Shakespeare
(pon.) Tavčar-Borštnik
Cehov
Shakespeare
(pon.) Shakespeare

Othello
Otok in Struga
Češnjev vrt
Kar hočete
Hamlet

Montano
Ritmojster Egon
Simeon Piščik
Vitez Tobija Rig
Horatio

SEZONA 1923—24

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
(pon.) Shakespeare	Kar hočete	Vitez Tobija Rig
Wied	$2 \times 2 = 5$	Hugo Jörgensen
Pregelj	Azazel	Slepec
Hebbel	Judit	Ahior
(pon.) Vojnović	Smrt majke Jugovičev	Drugi glasnik*
(pon.) Schönthan	Ugrabljene Sabinke	dr. Novak
Ibsen	Gospa z morja	dr. Wangel
Görner	Krojaček-junaček	Kapitan Giliat
Milčinski	Mogočni prstan	Deveti kralj
(pon.) Golia	Petrčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
Galsworthy	Golobček	Baron Thomas Hoxton
(pon.) Shakespeare	Othello	Montano
(pon.) Shakespeare	Beneški trgovec	Bassanio
Courteline	Priljudni komisar	Komisar
(pon.) Molnar	Liliom	Liliom
Perzynski	Ašantka	Edmund Lonski
Shaw	Cezar in Kleopatra	Britannus
Knoblauch	Favn	Lord Stonbury
Jalen	Dom	Mirko
Lenormand	Izgubljene duše	Larnaudy
Veber-Gorsse	Paglavka	Vergnaud

SEZONA 1924—25

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Veber-Gorsse	Paglavka	Vergnaud
Rostand	Cyrano de Bergerac	Cuigy
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
Zupančič	Veronika Deseniška	Friderikov pisar
(pon.) Milčinski	Mogočni prstan	Deveti kralj
Lah	Pepeluh	Prvi brat
(pon.) Shakespeare	Othello	Montano
Aristophanes	Lizistrata	Atenski svetovalec
Benavente	Ideali in koristi	Doktor
Nušič	Narodni poslanec	Sreta
(pon.) Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zlodej

(pon.) J. Strauss	Netopir	Gabrijel pl. Eisenstein*

SEZONA 1925—26

Avtor:	Delo:	Vloga:
Manners	Pegica mojega srca	Christian Brent
Langer	Periferija	Mladi kavalir
Shakespeare	Zimska pravljica	Ovčarjev sin
(pon.) Cankar	Za narodov blagor	dr. Gruden*
(pon.) Zupančič	Veronika Deseniška	Friderikov pisar
Scheinpflug	Druga mladost	Vaclav
Pirandello	Henrik IV.	Carlo di Nolli
(pon.) Finžgar	Naša kri	Benoit Turbot*
Jurčič-Golia	Deseti brat	Sodnik
(pon.) Shakespeare	Kar hočete	Vitez Tobija Rig
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
Niccodemi	Scampolo	Fausto
(pon.) Dostojevski-Putjata	Idiot	Ivolgin
(pon.) Galsworthy	Borba	William Scantlebury
* * *		
(pon.) J. Strauss	Netopir	Gabrijel pl. Eisenstein
Offenbach	Orfej v podzemlju	Janez Styx
Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman

SEZONA 1926—27

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Župančič	Veronika Deseniška	Friderikov pisar
(pon.) Cankar	Za narodov blagor	dr. Gruden
(pon.) Cankar	Hlapci	Komar*
Romains	Dr. Knock ali Triumf medicine	Učitelj Bernard
Hilbert	Drugi breg	Vanek
Molière	Skopuh	Mešetar Simon
Shakespeare	Macbeth	Lenox
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
Courteline	Stalni gost	Prvi votant
(pon.) Courteline	Boubouroche	Star gospod*
(pon.) Golia	Petrčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
Wilde	Pahljača lady Windermere	Lord Lorton
(pon.) Schönthan	Ugrabljene Sabinke	dr. Novak
(pon.) Manners	Pegica mojega srca	Christian Brent
Hasenclever	Gobsek	Notar Derville
(pon.) Nestroy	Lumpacij vagabundus	Lumpacij vagabundus*
(pon.) Büchner	Vojček	Stotnik
Shakespeare	Mnogo hrupa za nič	Zimolež
* * *		
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
O. Strauss	Terezina	Daniel
Granichstaedten	Orlov	Jolly Jefferson
(pon.) Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel

SEZONA 1927—28

Avtor:	Delo:	Vloga:
Bernaer-Oesterreicher	Vrt Eden	Gebhard pl. Wernecke
(pon.) Shakespeare	Mnogo hrupa za nič	Zimolež
Shakespeare	Ukročena trmoglavka	Gremio
Wilde	Idealni soprog	Lord Gaversham
(pon.) Župančič	Veronika Deseniška	Friderikov pisar
Cankar-Skrbinšek	Hlapec Jernej in njegova pravica	Jezični doktor
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
Leskovec	Dva bregova	Križemsvet
(pon.) Golia	Peterčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
(pon.) Calderon	Sodnik zalamejski	Don Mendo
(pon.) Rostand	Cyrano de Bergerac	Mušketir*
Gregorin-Tominec	I N R I	Simon Gobavec, Oče
Novačan	Herman Celjski	Vitez Herič
Brod-Reimann	Dobri vojak Švejk	Baloun
	* * *	
(pon.) Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
(pon.) Granichstaedten	Orlov	Jolly Jefferson
Prokofjev	Zaljubljen v tri oranže	Čudak
Kalman	Bajadera	Marquis Napoleon
		St. Cloche
Hirski	Zmagovalka oceana	Pilot Charlie
Edwards	Lady X	Johnny
Kalman	Kneginja čardaša	Grof Boni Kanesianu

SEZONA 1928—29

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Brod-Reimann	Dobri vojak Švejk	Baloun
(pon.) Novačan	Herman Celjski	Vitez Herič
Shakespeare	Romeo in Julija	Samson
(pon.) Cankar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Dacar*
(pon.) Shakespeare	Ukročena trmoglavka	Gremio
(pon.) Golia	Peterčkove poslednje sanje	Berač — Čarodej Grča
	* * *	
(pon.) Kalman	Kneginja čardaša	Grof Boni Kanesianu
(pon.) Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
(pon.) Kalman	Bajadera	Marquis Napoleon
		St. Cloche
Suppée	Boccaccio	Brivec Scalza
(pon.) Prokofjev	Zaljubljen v tri oranže	Čudak
Berté	Pri treh mladenkah	Špicelj Nowotny
(pon.) Lehar	Grof Luksemburški	Armand Brissard*
J. Strauss	Cigan baron	Conte Carnero
Kogoj	Črne maske	Dolgo-Sivo

SEZONA 1929—30

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) J. Strauss	Cigan baron	Conte Carnero
(pon.) Berté	Pri treh mladenkah	Špicelj Nowotny
(pon.) Hervé	Mam'zelle Nitouche	Celestin*
(pon.) Lehar	Grof Luksemburški	Armand Brissard
J. Strauss	Beneška noč	Kuhar Pappacoda
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
Zeller	Tičar	Profesor Süffle
(pon.) Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel
(pon.) J. Strauss	Netopir	Gabrijel pl. Eisenstein
(pon.) Kogoj	Črne maske	Dolgo-Sivo
Bravničar	Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Cerkovnik
(pon.) Fall	Dolarska princesa	Dick*

SEZONA 1930—31

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
(pon.) Zeller	Tičar	Profesor Süffle
J. Strauss	Vesela vojna	Marchesse Cypriano
(pon.) Fall	Dolarska princesa	Dick
(pon.) Lehar	Grof Luksemburški	Armand Brissard
(pon.) Berté	Pri treh mladenkah	Špicelj Nowotny
Audran	La Mascotte	Knez Lorenzo
(pon.) Millöcker	Dijak prosjak	Enterich*
Šivic	Oj, ta prešmentana ljubezen	Leo
Kalman	Vijolica z Montmartra	Florimond Hervé

SEZONA 1931—32

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Šivic	Oj, ta prešmentana ljubezen	Leo
(pon.) Kalman	Vijolica z Montmartra	Florimond. Hervé
Novak	Laterna	Klasek
Abraham	Viktorija in njen huzar	Grof Ferry Hegedús
Lehar	Dežela smehljaja	Nadporočnik Gustl
(pon.) Audran	La Mascotte	Knez Lorenzo
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
Benatzky	Trije mušketirji	D'Artagnan
(pon.) Bravničar	Pohujšanje	Cerkovnik

SEZONA 1932—33

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Audran	La Mascotte	Knez Lorenzo
Auber	Fra Diavolo	Lord Cookburn
(pon.) Benatzky	Trije mušketirji	D'Artagnan
(pon.) Abraham	Viktorija in njen huzar	Grof Ferry Hegedús

Gregorc
(pon.) Prokofjev
(pon.) Lehar
Benatzky
Gotovac
Šantel
(pon.) Berté
(pon.) Kalman
Ellis-Myers

Erika
Zaljubljen v tri oranže
Dežela smehljaja
Pri belem konjičku
Morana
Blejski zvon
Pri treh mladenkah
Grofica Marica
Jim in Jill

Ivo
Farfarello*
Nadporočnik Gustl
Stanislav Sušteršič
Rade
Hans v. Thüngen
Špicelj Nowotny
Grof Koloman
Jim

SEZONA 1933—34

Avtor:
(pon.) Cankar

Delo:
Pohujšanje v dolini
šentflorjanski

Vloga:

Zlodej

(pon.) Benatzky
(pon.) Ellis-Myers
Cerepnin
Abraham
Bravničar
(pon.) Gregorc
(pon.) Zeller
(pon.) Lehar
Abraham
(pon.) Nedbal

Pri belem konjičku
Jim in Jill
Začarani ptič
Havajska roža
Stoji, stoji Ljubljana ...
Erika
Ptičar
Dežela smehljaja
Ples v Savoju
Poljska kri

Stanislav Sušteršič
Jim
Car
Jim Boy
Rockfeller
Ivo
Profesor Süffle
Nadporočnik Gustl
Mustapha-Bei
Bronio pl. Popiel

SEZONA 1934—35

Avtor:
(pon.) Nedbal
(pon.) Abraham
Beneš

Delo:
Poljska kri
Ples v Savoju
Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron
Prodana nevesta
Tičar
Hoffmannove pripovedke

Vloga:

Bronio pl. Popiel
Mustapha-Bei
Reporter Riba
Vodja glumačev
Profesor Süffle
Andrej, Košenilja,
Pittichinaccio, Franc
Ravnatelj gledališča
Stanislav Sušteršič
Nadporočnik Gustl
Frank*
Bobek
Brivec Scalza
Amerikanski mornar

Smetana
(pon.) Zeller
Offenbach
Stolz
(pon.) Benatzky
(pon.) Lehar
(pon.) J. Strauss
J. J. Strauss
(pon.) Suppée
Tijardović

Izgubljeni valček
Pri belem konjičku
Dežela smehljaja
Netopir
Zdaj Vam eno zaigram ...
Boccaccio
Mala Floramy

SEZONA 1935—36

Avtor:
(pon.) Tijardović
(pon.) Beneš

Delo:
Mala Floramy
Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron

Vloga:

Amerikanski mornar
Reporter Riba

(pon.) Suppée	Boccaccio	Brivec Scalza
(pon.) Offenbach	Hoffmannove pripovedke	Andrej, Košenilja, Pittichinaccio, Franc
(pon.) Hervé	Mam'zelle Nitouche	Celestin
(pon.) J. Strauss	Netopir	Frank
(pon.) Benatzky	Pri belem konjičku	Stanislav Sušteršič
(pon.) Abraham	Ples v Savoju	Mustapha-Bei
Bauchner	Prešmentani grad	Štefek Kumarca
(pon.) Nedbal	Poljska kri	Bronio pl. Popiel
Weinberger	A propos, kaj dela Andula?	Tonček Strnad
Raha	Pesem ljubezni	dr. Ivkovič
Lehar	Vesela vdova	Kanclist Guriel

SEZONA 1936—37

Avtor:	Delo:	Vloga:
Beneš	Pod to goro zeleno ...	Bojan Bulfinck
Grün	Dvojno knjigovodstvo	Peter Fink
(pon.) Lehar	Vesela vdova	Kanclist Guriel
(pon.) Offenbach	Hoffmannove pripovedke	Andrej, Košenilja, Pittichi- naccio, Franc
(pon.) Weinberger	A propos, kaj dela Andula?	Tonček Strnad
(pon.) Tijardović	Mala Floramy	Amerikanski mornar
(pon.) Berté	Pri treh mladenkah	Špicelj Nowotny
(pon.) Beneš	Sveti Anton, vseh zaljub- ljenih patron	Reporter Riba
Beneš	Navihanka	Andy Doodle
Jankovec	»Veseli studenček«	Jean Poulard

SEZONA 1937—38

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Beneš	Pod to goro zeleno ...	Bojan Bulfinck
(pon.) Beneš	Sveti Anton, vseh zaljub- ljenih patron	Reporter Riba
Parina-Balatka	Amaconka	Grof Vivariais
Kienzl	Evangeljnik	Ksaver Kozobrad
(pon.) Beneš	Navihanka	Andy Doodle
Dobeic	Ančka	Simon Smola
(pon.) Tijardović	Mala Floramy	Amerikanski mornar
(pon.) Berté	Pri treh mladenkah	Špicelj Nowotny
(pon.) Lehar	Vesela vdova	Kanclist Guriel
(pon.) Benatzky	Pri belem konjičku	Stanislav Sušteršič
Golovin-Leskovic	Helteja	Jack
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
(pon.) Offenbach	Hoffmanove pripovedke	Andrej, Košenilja, Pittichi- naccio, Franc
Sardou-Weigel	Madame Sans Gêne	Fouché

SEZONA 1938—39

Avtor:	Delo:	Vloga:
Gloz	Na sinjem Jadranu	Tonny Kokeš
Jones	Gejša	Wun-Ci
(pon.) Tijardović	Mala Floramy	Amerikanski mornar
(pon.) Kalman	Grofica Marica	Baron Koloman
Abraham	Roxy in njeno nepremagljivo moštvo	Golman Bine
(pon.) Beneš	Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron	Reporter Riba
Lehar	Frasquita	Hippolit Gallipot
(pon.) Beneš	Pod to goro zeleno...	Bojan Bulfinek
(pon.) Kalman	Jesenski manevri	Wallerstein*
(pon.) Dobeic	Ančka	Simon Smola
Jiraneč	Vse za šalo	Gašper Melhijor pl. Muha

SEZONA 1939—40

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Gogolj	Revizor	Poštar
(pon.) Shakespeare	Hamlet	Horatio
(pon.) Finžgar	Naša kri	Benoit Turbot
* * *		
(pon.) Jiraneč	Vse za šalo	Gašper Melhijor pl. Muha
Lehar	Kjer škranček žvrgoli	Baron Arpad
(pon.) Benatzky	Pri belem konjičku	Stanislav Šušteršič
(pon.) Beneš	Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron	Reporter Riba
(pon.) Lehar	Frasquita	Aristid Girot*
Nestroy-Stritof	Lumpacius vagabundus	Cesar Janez Edini

SEZONA 1940—41

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Shakespeare	Romeo in Julija	Benvolio*
(pon.) Cankar	Pohujšanje	Zlodej
(pon.) Schiller	Kovarstvo in ljubezen	pl. Kalb*
(pon.) Gogolj	Revizor	Poštar
Milčinski	Cigani	Cvetan
(pon.) Schönthan	Ugrabljene Sabinke	dr. Novak
Nušić	Protekcija	Gospod minister
(pon.) Shakespeare	Komedija zmešnjav	Ščip
Detela	Učenjak	dr. Grm
* * *		
(pon.) Benatzky	Pri belem konjičku	Stanislav Šušteršič
(pon.) Lehar	Frasquita	Aristid Girot

Nikolaj Pirnat: Peček kot Zlodej-Konkordat (karikatura).

Ko je leta 1940 igralec Peček pričakal Abrahama, ga je obiskal Nikolaj Pirnat, akademski kipar in slikar (1903—1948), ki je od leta 1929 dalje zvesto spremljal naše gledališko dogajanje s svojimi karikaturami in risbami skoraj vseh naših pomembnejših igralcev in igralk. O svojem obisku je Pirnat napisal razgovor s Pečkom v »Jutru« pod naslovom »50 let Konkordata« in ob tej priložnosti narisal karikaturu Pečka kot Konkordata. Na njegovo vprašanje: »Kaj je Konkordat?« je Peček namreč odgovoril: »Obupani satan!« In takega obupanega satana je podal v svoji karikaturi Pirnat z različnimi Pečkovimi potezami na obrazu. Kakor večina Pirnatovih karikatur je tudi ta karikatura dragocen kulturni dokument za našo gledališko zgodovino.

SEZONA 1944—45

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Shakespeare Kunčič Lagerlöf-Begovičeva Majcen	Kar hočete Triglavska roža Gösta Berling Matere	Vitez Tobija Rig Puščavnik Sabljica Okr. glavar Scharling Učitelj Negnoj

SEZONA 1945—46

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Cankar Kornejčuk Molière Čapek Nušič Goldoni (pon.) Shakespeare Simonov	Za narodov blagor Mr. Perkins pri boljševikih Šola za žene Mati Pokojnik Primorske zdrahe Zimska pravljica In tako tudi bo	Siratka * Vernigora Enrique Oče Gospod Djurič Jože Sodnik * Čižov

SEZONA 1946—47

Avtor:	Delo:	Vloga:
Kreft	Velika puntarija	Gašper Alapič
Krleža	Gospoda Glembajevi	Altmann
(pon.) Cankar	Kralj na Betajnovi	Kmet*
Ostrovski	Še tak lisjak se nazadnje ujame	Golutvin
Zižek	Miklova Zala	Abdul

SEZONA 1947—48

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Zižek	Miklova Zala	Abdul
Levstik - Kreft	Tugomer	Lastun
Nušić	Gospa ministrica	Sima Popovič
Molière	Tartuffe	Gospod Loyal
(pon.) Ostrovski	Še tak lisjak se nazadnje ujame	Golutvin
Sheridan	Šola za obrekovanje	Snake

SEZONA 1948—49

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Molière	Tartuffe	Gospod Loyal
(pon.) Sheridan	Šola za obrekovanje	Snake
Turgenjev	Mesec dni na kmetih	Schaaf
(pon.) Levstik - Kreft	Tugomer	Lastun
Kreft	Krajnski komedijanti	Škof Brigido
(pon.) Cankar	Hlapci	Poštar*
Petrov	Otok miru	Mr. Jacobs st.
Potrč	Lacko in Krefli	Stric Janža
Gribojedov	Gorje pametnemu	Knez Togouhovski
(pon.) Molière	Šola za žene	Enrique

SEZONA 1949—50

Avtor:	Delo:	Vloga:
(pon.) Molière	Šola za žene	Enrique
(pon.) Cankar	Hlapci	Poštar
(pon.) Cankar	Za narodov blagor	Siratka
(pon.) Kreft	Krajnski komedijanti	Škof Brigido
(pon.) Potrč	Lacko in Krefli	Stric Janža
(pon.) Gribojedov	Gorje pametnemu	Knez Togouhovski
Ostrovski	Goreče srce	Drugi meščan
Goethe	Egmont	Tesar

SEZONA 1950—51

Avtor:	Delo:	Vloga:
Kreft	Celjski grofje	Orožar
Molière	Ljudomrznik	Dubois
(pon.) Cankar	Pohujšanje	Zlodej
(pon.) Goethe	Egmont	Tesar

Igralska žetev B. Pečka v več kot štiridesetletnem gledališkem delu obsega nad 400 vlog v več kot 350 dramskih oziroma operetnih delih (v teh številkah ni zaobseženo njegovo odrsko delo v Osijeku).

Za sestavo tega seznama smo uporabili nepopolne zbirke gledaliških lepakov v Narodnem muzeju in pri zasebnikih, časopisna poročila v »Slovenskem Narodu« in »Slovincu« (NUK), lepake in »Gledališke liste« v arhivu Drame. Vsi ti viri pa so ponekod polni napak in pomanjkljivosti, iz česar nujno sledi nepopolnost pričujočega seznama kakor tudi vseh onih, ki smo jih objavili ob prejšnjih igralskih jubilejih (Cesar, Levar, Nablocka, Vladimir Skrbinšek, Jan, Gregorin, Šaričeva; Rakarjeva in Košič — v tržaškem »Gledališkem listu«). Popolnoma zanesljivi so podatki le za čas po osvoboditvi, ko se je sestavljal lelotil tega dela povsem sistematično in sprti zapisal sleherno izpremembo, ki bi neupoštevana utegnila kasneje povzročiti napake, kakršne se vsiljujejo sedaj kot posledica nekdanje brezbriznosti.

D. Š.

Dr. Bratko Kreft:

POS LANSTVO SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA

Referat na ustanovnem občnem zboru Društva slov. gled. umetnikov

(Odlomki)

Živimo v zelo okrutnem, brezdušnem času, ko se laž in resnica, krivica in pravica, umetnost in plaža, svoboda in tiranija — kdo bi mogel naštetiti vsa številna nasprotja današnjega življenja, ki se odražajo v človeku in družbi — brezobzirno in se z vsemi čednimi in nečednimi sredstvi bijejo na življenje in smrt med seboj. Vse to čuti na sebi naša domovina, naši narodi in vsak njen posamezni član, ki ni izgubil v sebi potrebnega kompasa jasne in trdne zavesti. Bijemo se za svojo državno in politično neodvisnost, bijemo se za svoj prostor med narodi, ker se zavedamo, da imamo pravico do tega, ker hočemo in moramo biti politično enakovredni in družbeno kulturno tvoren član človeške družbe. Če se pri tem bijemo tudi za boljše ekonomske temelje v družbi, delamo to ravno zaradi tega, ker smo prepričani, da bomo mogli le na takšnih temeljih tudi ustvarjati večjo in boljšo kulturo. To je tisti glavni in najvišji cilj boja za spremembo družbenih osnov. Nujnost tega boja čutijo naši narodi morda bolj kot drugi, saj so se morali dolga stoletja boriti za svoj narodni in socialni obstoj, saj so nas tlačili, kjer koli in kadar koli so nas mogli, saj smo se dolga stoletja borili za pravico, da smo mogli v svojem jeziku javno spregovoriti in pisati. Zgodovinski razvoj, ki je včasih šel brezsrčno čez nas, je v teku stoletij vsilil marsikaj jugoslovanskim narodom, da bi se čim bolj razlikovali med seboj in da bi jih mogli tuji gospodarji laže cepiti in razdvajati, toda v tem več stoletij nenehnem boju se je vcepila v dušo naših narodov jeklena zavest, ki je in mora biti vsem skupna: volja po svobodi in samobitni kulturni tvornosti, hkrati pa geopolitična in socialna nujnost federalne državne skupnosti, kakor ju je naposled uveljavila naša osvobodilna borba in revolucija.

V stoletnem boju, ki se je bil ponajvečkrat v skalnatih soteskah in čerch, na ozkih stezah ob prepadih, v blodnjakih noči in dneva, se je rodilo in zrastlo tudi slovénsko gledališče. Komaj so utemeljitelji

naše nacionalne kulture, protestantski pisci s Trubarjem na čelu, ustoličili naš knjižni jezik, našo pisano in tiskano besedo, že so si prizadevali, kako bi pisano besedo uveljavili tudi kot govorno, živo besedo. Premalo sta jim bila knjiga in pridiga, materinščina je morala spregovoriti tudi z odra. Saj ne vemo nič podrobnega o teh morda najbolj neobgljenih prizadevanjih naših reformatorjev, toda da so bila, to vemo iz poročila njih nasprotnikov, ki je po naključju ali pa skrivni diatektiki usode ušlo pred uničenjem. Da so protestantske igre v Ljubljani bile, vemo iz kratkega zapiska v letopisu ljubljanskega jezuitskega kolegija. Tam poročajo o jezuitski predstavi igre »Darovanje Izaka«, ki so jo uprizorili na binkoštni ponedeljek 1598. leta na kraju stare siromašnice. Pripisek pravi, da je bila predstava mnogo boljša, kakor so jo kdaj dali luterani. V poročilu ni izpričano, v katerem jeziku so igrali, toda po vsem književno-jezikovnem programu reformatorjev smemo sklepati, da so igrali v slovenščini, saj si brez našega jezika Trubarjevega reformatorskega gibanja sploh ne moremo zamisliti. Protestantsko versko gibanje je bilo globoko narodno, kjer koli se je pojavilo. Bilo je ne le verska reakcija zoper cesaropapizem, marveč nacionalni odpor zoper fevdalno-cerkveni internacionalizem, ki se je jezikovno naslanjal na latinščino. Uvajanje narodnega jezika v knjigo in v službo božjo je bila glavna kulturna in nacionalna manifestacija protestantizma.

Kakor so protestantski pisci utemeljitelji našega knjižnega jezika in književnosti, tako so tudi utemeljitelji našega gledališča in igralsstva. Zadnje je neizpodbitno tudi pred tistim nevernim Tomažem, ki bi zaradi pomanjkljivega jezuitskega poročila dvomil, da so igrali protestanti v slovenščini. Igrali so in s tem gledališče pri nas utemeljili. Protireformacija ni bila naklonjena niti jezikovno-nacionalnim tendencam protestantov, toda pod pritiskom razmer in razvoja tudi ona ni mogla več mimo slovenskega jezika in knjige, ki so ju ustoličili protestanti. Študenti, ki so jih vzgajali v ljubljanski jezuitski šoli, so prinesli iz kmečkih domov svoj materni jezik. Tako je skupina osmih revnih slovenskih študentov dobila 6. februarja 1670. leta od jezuitskega rektorata dovoljenje, da sme igrati »Raj« igrati izven mesta v slovenskem jeziku.

To je najstarejši nesporno ugotovljeni gledališki dogodek v slovenski zgodovini. V isto leto pa sodi drugi, ki ni za našo gledališko zgodovino nič manj važen. Knez Franjo Krsto Frankopan je v času od aprila do septembra 1670. leta, preden so ga z Zrinjskim odpeljali v Dunajsko Novo mesto, kjer so ju 30. aprila 1671 obglavili, prevajal v dunajski ječi iz francoskega izvirnika Molièrovo komedijo »George Dandin«. Prevedel je sicer samo prve tri prizore. Dandina je spremenil v slovenskega kmeta Jarneja, ki govori v krškem narečju, katerega je Frankopan poznal že iz svoje mladosti, ko je živel na krškem gradu. Tako je ravno letos 280 letnica dveh važnih in znamenitih dogodkov v zgodovini slovenskega kakor jugoslovanskega gledališča.

Naslednji naš gledališki spomenik je tako imenovani »Slovenski pasijon« iz Škofje Loke, pasijonske igre iz leta 1721, ki jo je v slovenščino prevedel in priredil kapucinski pater Romuald. Odtlej pa do Linhartove »Županove Micke« in »Matička« ter do Drabosnjakovih iger, zlasti do »Izgubljenega sina«, kar se vse zgodi že v razsvetljenski dobi, nimamo

nič posebnega. Ljubljana sicer ves ta čas ni bila brez gledaliških predstav, saj so prihajali na gostovanje nemški komedijanti, pozneje pa celo italijanska opera, kar je v splošno zgodovinskem in kulturnem smislu dokaz, da je bila Ljubljana že v tistih časih važno gledališko mesto. Kljub meddobju, ki vlada za slovensko gledališče od Škofjeloškega pasijona do Linharta in Drabosnjaka, je ohranjeno sporočilo, ki je važno za zgodovino slovenske gledališke umetnosti in igrilstva. Med nemškimi komedijanti, ki so nastopali v Ljubljani leta 1730 je bil tudi Slovenec igralec Gogala, ki je igral Hanswurst, nemške inačice Harlekina iz Comedie dell arte. To je prvi znani profesionalni igralec slovenskega rodu. Čeprav nimamo podrobnejših podatkov o njem, nam spomin nanj ni nič manj dragocen ko na protestantske in poreformacijske predstave. Gogala je hkrati tudi prvi igralec posvetnega gledališča, ki dobi z Linhartovo »Zupanovo Micko« in »Matičkom« svoj lep in trden temelj tja do 1848. leta, ko oživi s tako imenovano čitalniško dobo dokaj na široko naše gledališko prizadevanje.

Vse to dolgo dobo od protestantizma do razsvetljenstva je bilo poslanstvo našega sicer skromnega, a nič manj dragocenega gledališkega prizadevanja, v oživitvi in izpričanju našega jezika, kar je v tisti dobi pomenilo važno pričevanje v našem bitju in žitju. V Cojzovi dobi odkrijejo celo tujci, da je slovenščina prikladna in melodiozna za pevske vložke v italijanskih operah, Linhart s svojim drznim podvigom pa dokaže, da ni godna le za verske knjige, pridige in eerkvene igre, zgolj za pevske vložke v tujih operah, marveč v isti meri za celovečerne posvetne gledališke predstave. Kako veliko je bilo navdušenje naših takratnih rodoljubov ob tem odkritju, nam pričajo besede, ki jih je zapisal neznan recenzent o prvi uprizoritvi »Zupanove Micke«: Včeraj so naši prijatelji gledališča vnovič stopili na oder in nam hkrati najprepričljiveje dokazali, da je tudi kranjščina gibčna, prožna, krepka, da vsebuje dovolj melodie, da se prav prijetno čuje iz Talijnih ust kakor ruščina, češčina in poljščina... Izvrstni prevod je dal igri vso notranjo popolnost in že priznana umetnost igralcev in igralk je presegla vse pričakovanje občinstva. Vam, gospodje in gospe te družbe, se ne zahvaljuje iz vsega srca le siromak, tudi ves narod je ponosen na vas in vas bo v literarnih letopisih ovekovečil in dejal: »Ti so bili, ki so položili temelj izpopolnitvi svojega materinega jezika in ga naredili uporabnega tudi za oder.« Te besede bi vsem morale biti kot svet opomin tudi danes in vselej v mislih. Ta dogodek ni za naš narodni in kulturni razvoj nič manj pomemben, kakor je izdaja prve slovenske knjige leta 1551. Linhartovo delo je v vsebinskem tvornejše, saj niti »Zupanove Micke« ni zgolj mehanično prevedel, marveč jo je presadil v naše kraje in ji dal naše ljudi, v »Matičku« pa je 17 prizorov celo izvirnih. In še nekaj je važno: vse do njega prevladuje pri vseh delih, v glavnem konservativni in preprosti domoljubni duh, z njegovim »Matičkom« pa se nenadno odpre svet razsvetljenstva, duh velike francoske revolucije v tako zlahtni obliki in ideji, da si jo spričo našega dotakratnega razvoja zlahtnejše ne moremo zamisliti.

Poslanstvo slovenskega gledališča po letu 1848. se poglobi v boj za naše narodne in kulturne pravice, čeprav je še vedno predvsem boj za pravice našega jezika, kar se je začelo že v protestantski dobi. Naše jaro meščanstvo, ki ga vodi Bleiweis, je sicer narodno občutljivo, kul-

turno-umetniško pa zelo primitivno in dnevno utilitaristično. Kakor je Prešeren dvignil našo liriko v svet visoke umetnosti, tako se trudi Levstik, da bi dvignil raven našega čitalniškega gledališča z ustanovitvijo Dramatičnega društva leta 1868. V »Potovanju od Litije do Čateža« je zajel v svoj književniški program tudi dramatik in gledališče, vendar ga zaradi zaostalosti naših razmer in njih umetniške topósti ni mogel uveljaviti v tisti meri, kakor bi bilo potrebno. Kljub umetniško skromnemu repertoarju te dobe raste iz nje predvsem velika in nadpovprečna igralska osebnost: Ignacij Borštnik. Kljub Jurčič-Levstikovemu »Tugomeru«, ki ob primeru schillerske in shakespeareke dramatike, zaorje globlje literarno umetniške brazde, kljub vedno številnejšim izvirnim poskusom v dramatici, prevladuje čitalniška vulgarna miselnost tja do Cankarja, ki se neusmiljeno spopade z njo in z vso našo javnostjo. Boj za umetnost se bije takrat predvsem na gledališkem področju, kjer nastaneta dva simbola, eden za primer neumetnosti in vulgarizacije, drugi za primer čiste umetnosti. Na eni strani Krpanova kobila, na drugi strani Jacinta, ki kot dramsko-odrski lik poseblja v sebi čisto in svobodno umetnost. Iz utilitarističnih, ljudsko-prosvetaških, ozkih okvirov in spon se začne boj za umetniško poslanstvo slovenskega gledališča in dramatike. Toda to poslanstvo ga niti najmanj ne odvezuje njegovih narodnih, ljudskih in socialno-političnih dolžnosti, ki jih je v večji ali manjši meri opravljalo ves čas, marveč se mu z novimi zahtevami še poglobi in požlahtni. Iz malomeščanstva in provincializma mu pokaže pot v svet, kjer si mora nekega dne priboriti svojo pravico in svoj prostor med narodi. Ta boj ne bije le slovenski narod, marveč vsi jugoslovanski narodi, da, vsi majhni, a po svojem kulturnem in umetniškem prizadevanju tvorni narodi. V tem velikokrat neenakem boju z večjimi narodi in njih političnimi in kulturnimi imperializmi ima slovensko gledališče in z njim gledališka umetnost jugoslovanskih narodov sploh svoje veliko poslanstvo: vzporejati in združevati lastne tvorne sile s silami drugih kultur in umetnosti. Poslanstvo narodnega gledališča ni bilo morda nikoli v naši zgodovini tako véliko, kakor je danes, ko se ob razkroju starega sveta kroje družbi in narodom nove usode. Za naše narode niso dolžnosti in naloge gledališke umetnosti v tem času nič manjše, kot so bile v starem grškem gledališču. V gledališkem hramu se shajajo ljudje, da prisluhnejo utripom lastne in tuje kulturne in umetniške tvornosti, da prisluhnejo narodnim, socialnim in splošno človeškim bojem in prizadevanjem, ki se najbolj in najživeje, najneposredneje zrcalijo raz gledališki oder. Rek o deskah, ki pomenijo svet, je vélik, sveti rek, ki objema v svoji ideji ves svet zato, ker mora gledališče zajeti vase človeka v vseh njegovih časovnih in nadčasovnih, narodnih in socialnih inačicah prav tako kakor v njegovem splošnem bistvu, obseči njegovo relativnost in njegovo absolutnost, ki bosta obe živeli tako dolgo, dokler bo živel človeški rod.

Ali se ni iz tega spoznanja rodila stara prisposoba o gledališču kot svetišču? Ali ni morda hram gledališke umetnosti celo nekaj več, saj zajema vase različne ideje, različne vere in svetove, ko zajema v svojem sporedu dela dramatikov različnih narodov? Ali ni gledališki hram s svojimi predstavami najvišja služba človeškega duha in srca, h kateri se shajata igralec in občinstvo? Ali ni ob tej misli poslanstvo gledališča in služba v njem nekaj najodgovornejšega in najzvzišenejšega? Ne med

oblike gledališke umetnosti, marveč med bistvo igralčevih umetniških prizadevanj v pravem narodnem gledališču pa sodi skrb za čistost, pravilnost in lepoto govornjene besede. Kar je pesnikova in pisateljeva beseda za knjižni jezik, to je igralčev govor za zborno ali knjižno izreko, še več: igralčev govor mora biti vzor govornjenega jezika sploh, vzor občevalnemu jeziku posameznika, naroda ali družbe. V njegovih ustih se mora pravorečje spremeniti v leporečje, kakor se pravopisnost jezika spreminja po pesnikovi in pisateljevi tvorni sili v leposlovje. Kakor je leposlovje hram lepe narodove pisane besede, tako mora biti gledališče hram lepo govornjene besede — čuvar materinega jezika, te zlate skrinje zaveze narodove duše.

Gledališče zajema vase vse umetnosti: liriko, epiko in boj, dejanje. Dramatsko delo zaživi svoje pravo življenje šele z odra, ko se znajdejo dramatik, igralec in občinstvo v skupnem hramu. Kakor ni za občinstvo vseeno, kako upodablja igralec na odru, tako ni za igralca vseeno, če sedi v parterju le množje na znotraj topih in gluhih ljudi. Občinstvo mora biti prav tako pripravljeno za doživetje, kakor igralec, čeprav sodi njemu, da ga s svojo umetnostjo vzbudi in razplameni. Nobeno umetniško ustvarjanje se v tolikšni meri ne godi tako neposredno pred občinstvom, kakor ravno gledališko. Čeprav je časovno vezano, čeprav z igralčevo smrtjo zamre, se skriva ravno v tem morda največja stvariteljska slast. Ko igralec podredi svoje osebno notranje življenje vlogi Hamleta ali Leara, njunim blodnjam in trpljenjem, ko svojo individualnost podreja nekemu drugemu, zato da bi prišla do najvišjega izraza ravno njegova, ali ni v tem neko žlahtno človeško izgorevanje in žrtvovanje, kakor ga vse religije zahtevajo od pravega svečenika?

Tako veliko in pomembno je poslanstvo gledališkega umetnika in tako strahotna je njegova človeška in umetniška odgovornost. Stari Grki so videli v gledališču svetišče, Schiller je videl v njem moralno-narodno ustanovo, revolucije svojo tribuno, v resnici pa ni le samo to ali ono, marveč vse skupaj. To v sebi doživeti, se pravi odkriti in spoznati poslanstvo gledališča. Upodabljati in odkrivati v najžlahtnejši obliki pred svojim narodnim občestvom vse človekovo žitje in bitje, njegovo življenje in smrt, blodnje in resnice, biti mu najbolj resnično, najbolj živo in neposredno zrcalo njegove majhnosti in njegove veličine, vse to se pravi biti več kot zrcalo, to se pravi biti njegova živa vest in zavest.

Takšno mora biti zmeraj bolj tudi slovensko gledališče. Samo od kakovosti je vse odvisno, kajti na tehtnici večnosti ne šteje kolikšnost nič, v umetnosti šteje le kakovost. Razne zahteve nalaga naš čas umetnosti, vendar ni mogoče shematično ločiti ysebine in ideje od oblike, kajti umetniško delo ni zlitina, marveč stvaritev. In kadar je, je narodno in človeško hkrati in samo v takšnem primeru je danes tudi socialistično, kajti ustvarjati v našem času umetnost, se tudi pravi biti se za socializem, ki je in mora biti boj za najvišjo svobodnost človekove individualnosti kakor njegove družbenosti.

REFERAT NA USTANOVNEM OBČNEM ZBORU »DRUŠTVA SLOV. DRAMSKIH UMETNIKOV

Če danes, ob tako slovesnem trenutku, ob ustanovitvi našega društva, premišljujemo bodočo svojo pot, pogled na jutri, delo, ki je še pred nami, se moramo nehote vsaj malo ozreti nazaj, da vidimo, kaj je bilo včeraj in pred letom, zakaj slavna in blagoslovljena zgodovina in delo naših prednikov slovenskih igralcev nam je najboljša šola in največja spodbuda in bodrilo, posebno našim mlajšim tovarišem. Ni res in nikoli ne bo smelo biti res, da bi ne cenili in spoštovali naših igralskih prednikov, pri tem pa samohvalno precenjevali sebe; to bi ne bilo samo smešno, temveč krivično in ábotno, še bolj pa nevarno, ker bi nas naravnost in neposredno zavajalo k puhli samohvali in domišljavosti, ki sta najbolj škodljiva parazita na drevesu sleherne umetnosti. Naši igralski predniki so bili v težjih umetniških in materialnih razmerah kot smo danes mi, v manj dognanih odskih podajanjih, za posamezne igralske osebnosti pa moramo ugotoviti, da jim do danes nismo našli naslednika, niti odenka njihove igralske samoniklosti, niti v posnemanju. Zakaj igralec in tehnika ni priučenost, igralec je osebnost, sicer ni ustvarjalni umetnik. Samo kot tak postane član vesoljnega sveta igralstva, ki je mednarodno in nevezano na dobo in kraj.

»Ljubljanska Drama je najboljši partner Jugoslovanskemu dramskemu gledališču, s katerim soustvarja našo najboljšo gledališko umetnost... Gostovanje ljubljanske Drame je dogodek za gledališko občinstvo jugoslovanske prestolnice in veliki primer za njegova gledališča in igralce. Če bodo razumeli lekcijo, ki jim jo je dala ljubljanska Drama in si prilastili njene metode in moralo dela, bo beograjsko gledališče moglo odkriti, kaj vse je v njen zakopano in kaj vse bi mogle te sile ustvariti velikega in lepega.« (»Borba«, 17. jul. 1949.)

»Slovenski gostje so dokazali, da je gledališka umetnost v LR Sloveniji na visoki stopnji, da so na poti do zmage socialističnega realizma na odru prišli *dalj* od zagrebškega gledališča. Obvladali so dva osnovna pogoja: dosegli so homogenost svojega ansambla, popolnoma odstranili vpliv zvezd in improvizacije in imajo že kader dobrih, iznajdljivih režiserjev. K temu uspehu jim iskreno čestitamo, a obenem se moramo pri njih učiti.« (»Naprijed«, 12. maja 1949.)

»Z resnostjo, s katero delajo na igri, na velikih in majhnih vlogah, z izenačenostjo in vigranostjo svojega ansambla so se člani ljubljanske Drame predstavili zagrebškemu občinstvu kot umetniški kolektiv visokih kvalitet, eden najboljših v naši državi.« (»Vjesnik«, 19. maja 1949.)

Te glasove o moči našega igralstva iz ust naših bratov Srbov in Hrvatov navajamo ne za lastno samohvalo, temveč mnogo bolj zaradi naših ljubih, skoraj, vsaj med nami ponarodelih dnevnih poročevalcih, z resno opombo, da ti hrvaški in srbski kritiki v vsej svoji objektivnosti in sodobni stvarnosti niso osebno poznali nobenega slovenskega igralca, še manj pa njegove družbene ali oštarijske povezanosti.

Toda zaradi teh domačih tičev slovenski igralec ne bo obupal, je imel v starih časih še hujše krockarje in ujede.

Veliko vzpodbude in notranje pomoči si je našel tudi v naših slovenskih dobronamernih, blagomislečih, teater res ljubečih Slovencih.

Ob 15letnici naše Drame, proslave, odkar smo se preselili v to častljivo hišo, je napisal Fr. Koblar, za nas igralce največji slovenski gledališki kritik, ki nas je hvalil in trgal, a smo mu bili za oboje hvaležni, kritik, ki smo mu vsi brez izjeme verjeli — ta mož je z nami vred trpel nad neuspehom in z nami vred bil vesel in še bolj kot mi donosen nad vsakim uspehom naše Drame:

Po petnajstih letih vidimo v naši Drami igralski organizem, ki z resnobo in zvestobo do svojega poklica stalno raste in zori, kar je mogoče samo v nepretrganem in intenzivnem skupnem delu. Tako smo videli, kako se je iz te igralske skupnosti nujno izločilo vse tisto, kar se ni moglo ubrati in kako se spoje v celoto tudi tisti, ki stoje zase preko nje. V naši dramski družini ni junakov in prvakov, ki bi hoteli igrati sebi, pač pa skoraj ni igralca, ki bi v veliki igri ne bil skladen del celote in ne bi z drugimi vred skušal biti čim večji. — — — Menda je res samo v naravi majhnega ljudstva, ne naroda, in samo v hlastanju cenenega ljudskega tribuna mogoča trditev, da je gledališče samo meščanska zadeva in da narod nima od nje ničesar. Tako govore že 25 let, morda pa že dlje. In več vrst jih je, ki tako pravijo. Potem bodimo samo družba za emajlirane mesnice, betonirane gnojne jame, naučimo se mešetarske govornice in rajši pozabimo, da smo kdaj hoteli biti narod.«

Sedanji predsednik Josip Vidmar, naš nekdanji dramaturg, celo režiser »Strička Vanje« in vreden naslednik Zupančičev v prevodih; tovariš in prijatelj teatra, ki je ob prvi navdušenosti in opojnosti devetomajskih dni 45. leta takoj prihitel v našo Dramo kot v svojo domačo hišo, se objemal z igralci kot z najboljšimi prijatelji, je zapisal ob isti priliki:

»V teh dramah, zgodbah in burkah, v teh 15 letih trdega odrskega dela je dobršen kos življenja za vsakega iz trope mornarjev, ki so nekoč odrinili s tem čudežnim brodom na pravilčno pot. Dobršen kos življenja pravim. Ustvarjenega in žrtvovanega, kajti vsako veliko delo zahteva žrtve in posvečenosti. To znamenje posvečenih mu življenj slov. gledališče ima. In samo ta življenja so mu v teh 15 letih dajala kulturno pomembnost, kakršno bi prav za prav moglo imeti le v narodu z lastno dramsko produkcijo. In če bo nekoč prišel čas, ko se bodo v našem gledališču strnile moči slov. dramatika z navdih igralca, bo to veliki meri zaslugi teh prvih 15 let, ki bodo tedaj dosegla svoje naj-
lepše poveljanje.«

Nimamo dovolj časa, tovariši in tovarišice, da bi se na dolgo spominjali naših velikih prednikov, s katerimi smo skupaj igrali ali pa jih samo občudovali z dijaškega stojišča. Toliko časa pa imamo še vedno, da se jih spominjamo ob tem slavnostnem trenutku z največjo hvaležnostjo, ker oni so bili pionirji ceste, po kateri hodimo danes mi!

Ne bomo predolgo slikali cesarsko igralsko postavo Ign. Borštnika. O njem smo mnogo čitali, ga dostikrat občudovali, vendar pojdite, tovariši, v naš lepi Zagreb, in govorite tam z ljudmi, ki so ga občudovali, ko je bil še vedno v polni moči svoje stvariteljske. Pripomnimo samo to, da je vsak soigralec njegov moral silno paziti, da se ni izpremenil iz Partnerja v parternega abonenta. Vsa mogočnost naših Karavank nad Cerkljami se je nakopičila v njegovem klenem izrazu na licih in v njegovem baržunastem, čudovitem baritonu. Govorimo o njem samo to: »Stari naš Nace, ko bi Tebe ne bilo nekoč, bi bili mi danes brez vsake

igralske tradicije, brez vzora, brez Tebe, — — Ti pa si med nami, stari Nace, ves živ, starinsko moder, samoživ in nedosegljiv zgled, nedosegljivi ideal vsakega izmed nas. Zagrebu si dal vse v svoji moški polnosti, bil si prvak med gledališkimi begunci, ki jih je takratna buržujška Ljubljana pregnala v dobrobit drugim, našemu gledališču v neizmerno škodo.

V tem trenutku se s posebno hvaležnostjo spominjamo Tebe, zdravi slovenski humor, Tebe, sočni smeh slov. teatra, Tebe, ki si vse Slovence, ki so Te gledali, prisilil k dobri volji in prisrčni veselosti, samo enkrat k žalosti — — ko si umrl. Tone Verovšek, Tebe edinega je Cankar ovekovečil, Tebe, Tvoj klasični smeh, Tvoj večni slovenski optimizem, Tvojo vero v Slovenstvo.

Tebe se spominjamo, Zofija Borštnikova, ki si nesla slavo slov. igraltva v Sofijo in Zagreb, prva naša Vrza, nepozabna predstavnica senzitivnih ženskih likov, nenadomestljiva igralka težkih, zagonetnih, kompliciranih žena svetovne literature. Šla si umret v Zagreb, toda živiš še med nami v Ljubljani, med tistimi, ki so Te vsaj enkrat občudovali na odru.

Pavel Ločnik, Ti bi zagodrnjal, ko bi slišal, da se spominjamo tudi Tebe, ki si bil sovražnik vsakega društva, vsake organizacije, režiserjev in skušenj. Ti si poznal samo oder, avtorja in vlogo. Vse drugo si odklanjal, Ti, ki spadaš med največje naravne igralske talente, Ti, tipični bohem, igralski proletarec in stoođstotni odrski umetnik!

Ubogi Yorik, kje so zdaj Tvoje šale, smehi, poskoki, ki se jim je smejalo vse omizje?! Ljubi naš, dobri, nepozabni Puba, prav s posebno pieteto se klanjamo danes Tvojemu spominu, Rado Železnik!

Boris Vladimirovič, Litva Ti je bila domovina, Slovenija Tvoj poslednji oder, Srbija Tvoja zemlja, ki Te je zagrnila vase. Ti pa si ostal v naših srcih in v našem hvaležnem spominu kot učitelj, vodnik, igralec, svetski komediant v najbolj klasičnem smislu tega naziva. Boris Putjata, prekmalu si nas zapustil. Danes čutimo to bolj kot kdaj prej.

Papači, Ti nisi umrl, Ti si še vedno med nami, Ti, najstarejša, najbolj pristna kulisa stare Ljubljane, Ti, prečastiti rekvizit naše Talije, papači, Ti si med nami ravno sedaj, ta trenutek, vsi Te slišimo, ko nam kličeš: »Servus, špeci! Papači: Servus, špeci!

Tebe se spominjamo, slavna beograjska prvakinja Nigrinova, največja jugoslovanska »Dama s kamelijami«. Tvoj grob je poleg Rusjana, goriškega rojaka in prvega slovenskega letalca. Ti si bila med prvimi, ki so nesli čast slovenskega igralskega imena v prestolnico naše države.

Namišljeni bolnik, Joško Kovič, Tebe smo vsi ljubili, spoštovali Tvojo skromnost, s katero si prikrival svojo veliko ljubezen do odra. odlično strokovno znanje in pristno igralsko nadarjenost. Ti za nas nisi umrl.

Tovariši in tovarišice, če boste kdaj na zagrebškem Mirogoju videli pristno slovensko občestno znamenje, postojte tam z blagim spominom na tisto Slovenko, ki je nesla našo pesem na Hrvatsko. Katero? Napis na znamenju Vam pove: »Prišla bo pomlad«. Slava Ti, Irma Polakova, nepozabna županja iz »Pohujšanja«!

Bukšek, Bukšekova, oba Dragotinovića, Rakuša, Terčič, ubogi Emil Kralj, ki smo Te tako ljubili in ki Te je vsa Ljubljana nosila v svojem srcu, obenem pa s Teboj vred — kolikor sem Te razumel zadnje dni —

obžalovala Tvojo zмотo — Milan Pugelj, Oton Župančič — — Vas vseh se z največjo pieteto spominjamo!

*

Posebno ponosni smo na naše tovariše iz Maribora, ki na naši severni meji goje slovensko besedo in prav posebno na naše Tržačane, ki ne poznajo cone A in B, temveč jim je Alfa in Omega — — naša Slovenija.

Slovenski igravec, ki danes s spoštovanjem nosi Linhartovo zastavo, je stal vedno v neposredni službi svojega naroda. Ta popolna predanost narodu, ta resničen, v njem samem porojen in dosledno izvajan, v notranjosti občuten in vkoreninjen, na zunaj borben in boder čut je vzgojil iz slovenskega igralca junaka svojega dela in orjaka v borbi za čisto umetnost in pravice svojega poklica. V tej borbi je zmagal slovenski igravec na vsej črti. Kje so danes tisti ledenomrzli računarji in bankoštevci, kje naduti birokratski pikolovci, kje zlagano-galantni, napihnjeno-našemljeni malomeščani, ki so mislili, da so izbranci Evrope in ki so gospodarili, mačehovali Prešernom, Cankarjem in Borštnikom? — »Vzela jih je zima mraz« — slovenski igravec pa je ostal in bo še stal na braniku za čisto umetnost in svoje pravice. Stal bo še bolj čvrsto, ker ga v tem hotenju podpira njegov edini gospodar — to je naše ljudstvo in njegova oblast.

Naš narod je med tistimi v Evropi, ki ima na deželi v delavskih in kmečkih krajih največ časopisov na mizi, največ knjig na polici in največ odrov po svojih trgih in vaseh. Tak narod je bogat. Slovenski igravec ga je vedno podpiral z besedo, poukom in igro.

*

Vi, mladi, kmalu Vam bomo izročili domačijo, dobro izorane ledine, na kateri Vam ne bo pretežko sejati in žeti, ker ste »ta stare« gledali, »ta stare«, ki pojdejo kmalu na zapeček. Ohranite jih v dobrem spominu, še bolj pa njih dobre umetniške lastnosti. Nikar ne pozabite, da boste tudi vi prav kmalu postali »ta stari« in prepustili domačijo »mladim«, ki bodo prav tako — če ne huje — zabavljali čez vas »stare« kot vi danes čez nas. To že mora biti tako. Današnji »ta stari« bodo vsaj to lahko vest imeli, da so izročili mladini svojo domačijo — brez dolgov, glejte, da jo boste še vi, ne samo brez dolgov: v kašči na kupe zrna, v kamri na mernike denarja! Zato Vam kličemo prav od srca: »Vivant sequentes!«

Fr. Lipah:

RAZVOJ NAŠE DRAME V LUČI DNEVNIH KRITIK

(Nadaljevanje)

Sredi sept. 1920 se je na Dunaju končala stavka gledaliških igralcev s popolnim uspehom. (SN 18. sept. 1920)

Kritiki stavkajo, »Narod« molči celih 10 dni.

Gledališka uprava je porinila gledališke kritike v 12. parterno vrsto. To ni le bagateliziranje časopisja, nego tudi oviranje, kajti se niti dovolj ne vidi niti ne sliši. Zato odložimo ocene dotlej, da se kritikom odkaže primerno mesto. Če pa uprava na oceno ne reflektira, bo nam tudi prav. (SN 19. sept. 1920)

»Pohujšanje« gostuje.

Ljubljanska drama že drugič gostuje v Zagrebu s Cankarjevim »Pohujšanjem«. Imela je velik uspeh, posebno režiser O. Šest (Peter), Z. Rogoz (cerkovnik), B. Peček (Zlodej), M. Šaričeva (Jacinta), Juvanova (županja) in ves igralski zbor. Po prvem dejanju jih je pozdravil režiser Gavella, jim izročil venec, nato pa istotako predsednik zagrebškega Udruženja Marković. (SN 21. okt. 1920)

Dr. Tavčar in boljševiska literatura.

Pod naslovom »Doneski k novomeški razstavi« prerokuje ljubljanski »Dr. Grozd« strahotne stvari:

Zadnjič smo tu spodaj pod črto izvedeli, da se tudi v literaturi pripravlja diktatura delavstva; našo lepo knjigo hočejo po vsi sili dobiti v roke pisatelji boljševiski, in takrat gorje vsakemu, kdor ne bo pisal in pel o proletariatu, o raztrganih oblekah, prazni skledi in tako dalje. Slabo mu bo, ker zagazi ne v roke komunistom, katerih vzor je vsevoljni proletarijat, temveč v roke pravim in pravcatim boljševiskom, ki bodo s puško v roki predpisovali, o čem smeš pisati in kaj smeš stružiti v slabe svoje verze. In če postane stebriček naše drame komandant ljubljanske giljotine, si bo nabral vsak dan par vrečic odsekanih pisateljskih glav in s ponosom bo kazal na uspehe, kakršnih mu deske, ki pomenjajo svet, nikdar niso donašale. Obema bo potem pomagano: tako stebričku, kakor željni giljotini. (SN 24. okt. 1920)

A. Funtek gostuje v Osijeku.

Osiješko nar. gledališče je z velikim uspehom igralo Funtkovo dramo »Tekma«. (SN 24. okt. 1920)

Igralska stavka, uprava in »Narodova« modrost.

Ker je del-dramskega osebja vstopil s 1. novembrom v stavko, ostane dramsko gledališče do preklica zaprto. (Nato sledi izjava uprave, ki trdi, da igralci stavkajo zato, ker so angažirani Rusi (družina Muratova, od katere sta ostala pri nas Putjata in Kuratov, op. pis.), ki nimajo večjih plač od naših, da primanjkuje domačih moči, čeprav sta bila povabljeni Nučič in Skrbinšek itd. Podpisani so za upravo: Juvančič, Župančič, Golia in Iv. Rus.) — »Narod« modro pripominja: Kakor čujemo, nameravajo stavkujoči igralci odslej nastopati na »Ljudskem odru«, tekom tedna pa priredijo protestni shod proti gledališki upravi. Povemno odkrito, da slovensko občinstvo (= SN, op. pis.) s to stavko ne more simpatizirati. (SN 3. nov. 1920)

Cena Gledališkega lista din 20.—

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slovenskega Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Juš Kozak. — Urednik: Ivan Jerman.
Tiskarna Slovenskega poročevalca. — Vsi v Ljubljani.